

Visn. Lviv. Univ., Ser. Zhurn. 2019: 46; 371–381 • DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2019.46.10076>

УДК 007:304:001+241.53.007

ПРАВДА І «СВОЯ ПРАВДА» ЯК ВИКЛИКИ ЖУРНАЛІСТИКИ ПОСТМОДЕРНОЇ ДОБИ

Світлана Петренко

Інститут журналістики,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

вул. Юрія Іллєнка, 36/1, 04119, Київ, Україна

e-mail: s.petrenko102@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9596-5531>

У статті порушено проблему занепаду правди і творення «своїх правд» в сучасному інформаційному просторі, подано аналіз останніх досліджень та викладено результати пошуку сутності і природи правди та «своєї правди» в соціально-аксіологічному контексті Біблії, описано причиново-наслідкові закономірності дії правди/«своєї правди» у соціально-комунікаційній взаємодії.

Ключові слова: правда, своя правда, журналістика, соціальні комунікації, постжурналістика, соціальнокомунікаційна взаємодія, Біблія, розпад правди.

Актуальність теми. Спостерігається тенденція: журналістика, як вид соціально-комунікаційної діяльності, поступово розчиняючись у «постжурналістиці» доби постмодерну, замість донесення суспільству й відстоювання *правди* продукує й поставляє на медіаконвеєр різновиди «*своїх правд*». Така медіареальність входить у протиріччя з соціальноорієнтованою місією журналістики, визначеною В. Різун: «У журналістики немає іншої місії в суспільстві, ніж служити своєму народові через його правдиве інформування, захищаючи тим самим інтереси людей, їхні традиції, спосіб життя, їхню культуру» [1: 313]. З цим корелює позиція І. Михайлина: «Журналістика повинна служити суспільству правдою» [2: 28]. Проте очевидним є інше: під тиском комерціалізованих й політизованих «*своїх правд*» з появою новітніх інструментів впливу та розвитком маніпуляційних технологій сучасна журналістика створює віртуальну реальність, відмінну від існуючої. Під поняттям «*своя правда*» розуміємо різновиди інтерпретацій дійсності (фактів, подій, явищ тощо), керовані суб'єктивними сприйняттями та інтересами. Актуальність посилюється тим, що «сьогодні, коли кожна людина, а особливо – телеглядач, стикається з проявами інформаційної війни, конче необхідно навчитися відрізняти правду від брехні, а ще як уберегти себе від чужих інформаційних впливів» [3: 2].

Постановка проблеми. Російська агресія в Україні, «гібридна війна» виявили приховані смисли й мотиви інформаційних воєн, спрямованих на розум людини й

© Петренко С., 2019

Наукове керівництво, редагування і рекомендація до друку – проф. Різун В. В.

людства. Будь-яка інформаційна війна маніпулює поняттям *правда*, базуючись на природній потребі людини й суспільства знати *правду*, при цьому виплоджує потрібні маніпуляторам інтерпретації, міфи, фейки, уміло маскуючи неправду різного гатунку під *правду*. Таким чином в інформаційних війнах, як правило, беруть участь *псевдоправди*, іншими словами – «*свої правди*». Поняття «*своя правда*» (у різних варіантах) стрімко набуває популярності в постмодерному суспільстві та активно деформує зміст *правди*, розмиваючи її сутність і суспільне значення. З одного боку, це наслідок постмодерного релятивізму, з іншого – результат інформаційних кампаній і воєн, для яких культивування «*своїх правд*» є ефективним каталізатором конфліктів, сприяє невідворотності та перманентності цих воєн і формує потужний інтелектуальний інструментарій впливу на свідомість мас.

Одну з головних проблем вбачаємо у **свідомому або несвідомому нехтуванні трансцендентною природою *правди* як феномену та відмежуванні *правди* від її метафізичних смислів в суспільній та особистісній свідомості**. З цим пов'язані труднощі пізнання, сприйняття, застосування *правди* (правдивого чину), передусім, в журналістиці. Поняття *правди* є розмитим, чітко не визначеним, поліваріантним і не може бути ефективно застосованим як мірило якості, ціннісний стандарт і критерій морального вибору в журналістській діяльності. Не досліджено і не обґрунтовано принципи дії *правди*, що не дозволяє усвідомлено й конструктивно залучати цей трансцендентний феномен в соціальнокомунікаційну взаємодію. В цих умовах розмноження «*своїх правд*», що спостерігається нині в журналістиці та навколо неї, є логічним наслідком, який закономірно призводить до соціальної деструкції.

Виклик, що стоїть перед журналістикою, – пізнати *правду*, навчитися її дошукуватися у кожній конкретній ситуації та відділяти *правду* від різновидів «*своєї правди*», зберегти *правду* та неспотвореною донести до суспільства – можливо реалізувати за умови **усвідомлення природи і сутності *правди***. Ключовими є три питання: 1) що таке *правда* (природа, сутність і смислова структура); 2) що спільного і що відмінного у *правди* та «*своєї правди*»; 3) як взаємодіють *правда* та «*своя(ї) правда(и)*» у соціальнокомунікаційному процесі.

Аналіз останніх досліджень з проблематики роботи. М. Маринович у статті «Ми впритул наблизилися до Армагедона» проблему *правди* визначає так: «Винаходом «гібридної» війни... стала фейкова бомба. Це також зброя масового ураження. Вона залишає незаторкнутими будівлі, інфраструктуру й навіть людські тіла. Вражає натомість лише людську душу... Її жертви – розгублені люди, які неспроможні відрізнити правду від брехні». І далі він робить висновок: «Найголовнішою жертвою цієї війни стає Правда» [4].

Спостерігаючи стрімкий розвиток новітніх медіа, медіатехнологій та пов'язаних з цим трансформацій, новоутворень, деформацій, розмиття етичних меж і руйнацію професійних стандартів, викликаних релятивізмом сучасної епохи, дослідники соціальних комунікацій та журналістикознавці визначають нинішній стан журналістики як «постжурналістика». Про це пишуть, зокрема, М. Бутиріна, О. Вартанова, Г. Почепцов, С. Сладковський, М. Титаренко, М. Чабаненко. В цих умовах «інформування перетворюється на створення штучної медіа-реальності, що впливає на суспільство, медіатизуючи життя громадян», а «формування громадської думки та управління масовими емоціями відбувається, знову ж таки, викривлено – на основі штучних віртуальних побудов» [5]. І хоч саме слово «*правда*» не є клю-

човим у більшості текстів, з підтексту витікає, що межа між справжнім і фальшивим, конструктивним і деструктивним, зрештою – добром і злом, лежить на **лінії правди**. Про трансформації *правди* пише Г. Почепцов: «Фейки прийшли як відображення багатьох змін, що їх зазнає людська цивілізація. Під час цих трансформацій, які відбуваються на наших очах, по суті, і *зникла правда*, щоб потім відродитися у вигляді множинності фейків, де кожен може обрати *правду до душі*. І це вже зовсім *інша правда*, оскільки вона створюється під споживача інформації, а не об'єктивно (виділення наше – С.П.)» [6]. Дослідник звертає увагу на схильність соціуму обирати «*правду до душі*» («*свою правду*»), «*іншу правду*», а не дошукуватися справжніх смислів *правди*. Те, яким чином «*своя правда*» корелює (чи не корелює) з *правдою*, розглянемо в цій статті нижче.

Тенденція підміни *правди* «*своїми правдами*» спостерігається не лише в Україні чи країнах пострадянського простору, а й у світовому масштабі. Дослідники американської корпорації RAND визнали, що «межа між фактом і вигадкою в американському суспільному житті стає нечіткою», а це, на їхню думку, несе загрозу політиці й демократії та негативно впливає на «громадянський дискурс у Сполучених Штатах» [7]. Вивчаючи причини і наслідки такого явища як «**розпад правди**» («*Truth Decay*»), вони вказують на **чотири тенденції, що характеризують його**: 1) збільшення розбіжностей між фактами та аналітичними інтерпретаціями фактів і даних; 2) розмивання межі між думкою і фактом; 3) зростаючий відносний обсяг і, як наслідок, вплив думки та особистого досвіду на факт; 4) зниження довіри до раніше авторитетних джерел фактів [8]. Ця ж «небезпека розпаду правди загрожує всій Європі» [9], що підтверджують дослідження Інституту Рейтер та Оксфордського університету [10], в яких одним з найнебезпечніших аспектів визнана дезінформація, що стосується конкретних подій, проблем або історій, які можуть, як віруси, охопити потенційно велику аудиторію людей.

Про «розпад правди» і тотальний наступ «*своєї правди*», свідчать результати досліджень незалежної аналітичної платформи Vox Ukraine. Зокрема, здійснений колективом дослідників аналіз правдивості висловлювань відомих політиків у 2018 році виявив, що серед 9 найрейтинговіших з них (нині – кандидатів у президенти України) немає жодного правдомовця. Більше половини з 1962 перевірених висловлювань містять брехню, маніпуляції та перебільшення, причому у кількостях від майже 30% – до більше 70% [11]. Таким чином ЗМІ, транслюючи та/або цитуючи повідомлення політиків, поширюють неправдиву, маніпулятивну та перебільшену інформацію, спотворену самим джерелом – політиком як мовцем.

Про «кризу правди» в суспільстві писав І. Михайлин [12], який здійснив спробу пошуку критеріїв правди [13]. Науковець наголошує, що «коли мова йде про **засадничі для журналістики категорії правди й істини**» (виділення наше – С.П.), дослідник соціальних комунікацій має «бачити проблеми своєї науки в ширшому полі філософських шукань доби» [12: 122]. Певний крок у цьому напрямку зробили представники львівської школи журналістики. Зокрема, В. Лизанчук відстоює необхідність – і особливо в умовах агресії Російської Федерації проти України – «утвердження історичної правди **як духовного поняття**» (виділення наше – С.П.)» [14: 49]. Й. Лось, Т. Лильо визначають *правду* як фундаментальну норму [15: 248], «базове для будь-якої світоглядної системи поняття» [16: 6], наголошуючи на тому, що в журналістиці «існує постійна потреба відрізнити правду від брехні. Або правда – або брех-

ня, або добро – або зло... Брехня – це смерть журналістики». Й. Лось підкреслює: «**Друге ім'я правди – добро**. Для того, щоб журналіст міг чесно служити людям, мусить відрізнити добро від зла у кожній конкретній ситуації (виділення наше – С.П.)» [15: 248]. Дослідник виходить за межі іманентних значень *правди* і окреслює її метафізичну природу. Він стверджує: «Метафізична правда – це і є Дух Божий. Правда як вартість абсолютна черпає свою могутність з віри» [115: 235]. Проте за окресленням метафізичної природи *правди* її сутність залишається нерозкритою і недослідженою, а тому складною для пізнання й оперування в реальній журналістиці. Так само складно зрозуміти, на чому утверджені вартісні абсолютні *правди*, яким чином *правда* діє і за якими критеріями можна відрізнити *правду* від «*своєї правди*» й *правдиво* застосувати в соціальних комунікаціях. Ці питання й сформували нашу пошукову мету і завдання.

Мета. У цій статті на підставі сучасних наукових досліджень та власних розвідок коротко окреслимо головні результати наукового пошуку природи й сутності *правди* та «*своєї правди*», їхньої взаємодії у соціальнокомунікаційному процесі. **Завдання** – з'ясувати природу, сутнісні ознаки, властивості *правди* і «*своєї правди*», простежити взаємозалежності, співвідношення та причинно-наслідкові закономірності соціальнокомунікаційної дії *правди* / «*своєї правди*». **Об'єктом дослідження** є *правда* в абсолютних її вимірах, **предметом** – сутнісні ознаки, властивості й характеристики *правди* в соціальнокомунікаційній взаємодії та природа, закономірності й наслідки появи «*своїх правд*». Виходячи з гіпотези, що *правда* має метафізичну природу, а її сутнісні значення значно глибші й об'ємніші, ніж академічне тлумачення науки радянської доби, і не достатньо досліджені, **джерелом пізнання** сутності *правди* та принципів її соціальнокомунікаційної дії ми обрали Біблію (Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту). Цей вибір базується на трьох головних критеріях: 1) слово і поняття «*правда*» у Біблії є ключовим, його зміст, абсолютні значення й виміри розкриваються в межах усього біблійного дискурсу; 2) Біблія є одним з найдавніших історико-аксіологічних писемних джерел [17: 79], що створювалося протягом більш як 1600 років (від 1513 р. до н. е. до 98 р. н. е.) і включає 66 книг різних авторів, як уважається, Богом натхненних, в яких розкриваються духовні, моральні й соціальні закони, закономірності взаємодії людини і суспільства, спрямовані на суспільне й особистісне добро; 3) виходячи з соціального і морально-етичного дискурсів Біблії, це джерело дане людині для пізнання й осмислення сутності буття людини та суспільства, абсолютних законів і закономірностей суспільної взаємодії і вартє дослідження з погляду соціальнокомунікаційного підходу.

Результати досліджень. «Словник української мови» подає шість визначень слова *правда*: 1) те, що відповідає дійсності, істина; 2) правдивість, правильність; 3) справедливість; порядок, який ґрунтується на справедливості, протилежне кривда; 4) ужив., як назва кодексів середньовічного права; 5) у значенні присудкового слова справді, насправді; 6) у значенні вставного слова справді [18: 497-499].

У межах дисертаційного дослідження проблеми *правди* як соціальнокомунікаційної категорії журналістики нами здійснено ряд наукових розвідок. Зокрема, методами аналізу (компаративного, концептуального, дискурсивного) й узагальнення досліджено значення та смисли *правди* в текстах і соціальних контекстах Біблії, визначено сутнісні ознаки, концептуальні характеристики та смислові складники поняття *правда* у біблійному дискурсі; методами дедукції й синтезу встановлено

зв'язки між ними, здійснено пізнання предмету як єдиного цілого. На підставі отриманих результатів методами ідеального моделювання й узагальнення створено ідеальну модель правди (ІМП), здійснено проєкцію ІМП на соціальнокомунікаційну діяльність (СКД) і журналістику зокрема. У процесі дослідження виявлено механізм дії правди та зроблено спробу дослідити принципи і закономірності його функціонування; з'ясовано природу «своєї правди» та її різновидів.

У результаті здійсненого аналізу підтверджено припущення, що *правда* за своїми сутнісними ознаками й характеристиками має глибший зміст, ніж значення, закріплені словниками та укорінені в масовій свідомості, що пояснюється її метафізичною природою. Для аналізу використовували український текст Біблії в перекладі проф. І. Огієнка, російський (Синодальний), англійський (Біблія короля Якова) та тексти мов оригіналу: грецький (Септуагінта), давньоєврейський (Масоретський). Аналіз значень лексеми *правда* в українському тексті Біблії та порівняння їх з відповідними місцями російського, англійського та текстів мов оригіналу, виділення концептуальних характеристик *правди* з біблійного контексту, привів до таких узагальнень¹:

1. *Правда* є цілісним, непорушним, багатоконпонентним і багатовимірним трансцендентним феноменом, що має метафізичну природу.

2. Сутністю *правди*, її ядром, є *істина*, що нерозривно (базово) пов'язана з абсолютним *Законом* (у Біблії – Закон Божий). Ця непорушна єдність *Істина-Закон* в своїй сукупності розкриває зміст і регулює абсолютну дію фундаментальних моральних принципів, причиново-наслідкових закономірностей і механізмів міжособистісної та суспільної взаємодії, спрямованих на суспільне добро.

3. *Правда* сукупно вміщає сутнісні ознаки (сміслові компоненти), такі, як *істинність, вірність, милість, добро, незмінність, надійність, твердість, справедливість* тощо. Ці сміслові компоненти є концептуальними характеристиками *правди* як багатовимірного, багатоконпонентного і непорушного феномену.

4. *Правда* є сутнісною ознакою кожного зі сміслових компонентів (п.3) як самостійних понять: без *правди* як основи і фундаментального принципу ці поняття втрачають свою справжність та стають близькими до відповідних опозицій (псевдовірність, псевдомилість, псевдодобро, псевдоістинність, псевдосправедливість тощо). Незважаючи на непорушний зв'язок цих складників з *правдою*, жоден з них не можна ототожнювати з нею, а варто розглядати лише як сутнісну невід'ємну ознаку та/або характеристику.

5. В абсолютних вимірах *правда* пов'язана з Особистістю Бога як Вищої Духовної Субстанції, Творця світу й людини, є фундаментальною основою Божого Слова, що й визначає феноменальне поєднання окреслених сутнісних ознак та концептуальних характеристик.

6. Априорі *правда* є ціннісною моральною основою особистості, створеної «на образ Божий», а відтак – критерієм морального вибору в житті.

7. *Правда* реальна, конкретна, чинна (оживляє, відновлює, судить, розсуджує, освячує, очищає, звільняє, дає свободу), має відповідний механізм дії, що базується

¹ Результати аналізу опубліковані в статті: Петренко С. Семантика лексеми «правда» у текстах Біблії у площині розуміння місії журналістики / «Стиль і текст». – К.: Інститут журналістики, 2018. – 190 с. – С. 88-109.

на абсолютному Законі та відповідних причинно-наслідкових закономірностях. Наслідком чину *правди* завжди є *справедливість* і *добро*.

8. *Правда* абсолютно не сумісна з агресивністю, ворожістю, будь-яким відчуженням (винятком є зло, з яким *правда*, як *добро* за своєю суттю, перебуває в антагонізмі), лицемірством, лукавством тощо, але корелює з *чистістю*, *чесністю*, *щирістю*.

Виходячи з викладеного розуміння *правди*, в контексті Біблії «*своя правда*» трактується як «своє», суб'єктивне сприйняття індивідом *правди*, що тісно переплітається зі «*своєю волею*» (*свавіллям*) і, здебільшого, вживається саме в такому сполученні слів. Якщо суб'єкт розглядає і сприймає *правду* як «свою» і розуміє «по-своєму», не пізнає і не дошукується її абсолютних значень, – *правда* перестає бути *нею* за сутністю. Біблія подає приклади з життя народів (суспільств), які, нехтуючи *правдою*, чинили «*волю своєю*», і кожен робив те, що вважав добрим у власних очах. Це була їхня «*своя правда*». Таким чином, будь-яка соціальна група і суспільство можуть мати «*свої правди*», керуватися ними в соціальних взаємозв'язках та комунікаціях, і відповідно до абсолютних закономірностей дії *правди* мати адекватні наслідки. У Біблії про це написано: «*Не обманюйтеся, – Бог осміяний бути не може. Бо що тільки людина посіє, те саме й пожне!*» [19: 1298]. Як правило, наслідки цього – індивідуальна й соціальна дисгармонія й деструкція. Логічно припустити, що «*своя правда*», як би її не інтерпретували, перебуває в певному (активному чи пасивному) антагонізмі з *правдою*. Тож, коли суб'єкт соціальнокомунікаційної взаємодії не усвідомлює сутності абсолютної *правди*, не прагне її пізнати, не дошукується в конкретних життєвих ситуаціях і не керується нею на рівні свого буття, а схильний розуміти й сприймати *правду* обмежено, через оптику власного світосприйняття, мотивів та інтересів, – логічно очікувати, що сприйняття та оцінка дійсності цим суб'єктом СКД буде спотворена його «*своєю правдою*».

Природу «своєї правди» Біблія пояснює так: у момент гріхопадіння людини її божественна природа була порушена і замість закону добра й любові почав діяти закон егоїзму, наслідком якого є «*своя воля*» і відповідно «*своя правда*». Справжня свобода – тільки у гармонії волі людини з *правдою*, що є основою Слова Божого. Біблійний постулат вказує на причинно-наслідковий зв'язок «*Слово – навчання (пізнання) – правда – воля*»: «...Як у слові Моїм позостанетеся, тоді справді Моїми учнями будете, і пізнаєте правду, – а правда вас вільними зробить!» [19: 1192]. У Біблії йдеться про «науку правди» [19: 1322], яку означено ще як «здорово наука» [19: 1317, 1323], «добра наука» [18: 1319], якою варто оволодівати, бо «вірне це слово, і гідне всякого прийняття» [19: 1319], «Богом надхнене, і корисне до навчання, до докору, до направи, до виховання в праведності, щоб Божа людина була *досконала, до всякого доброго діла готова* (виділення наше – С.П.)» [19: 1323]. **Правда подається як тверда основа правильного вибору й дії, що веде до добра** (на шляху можуть бути труднощі, але він обов'язково приведе до доброго завершення, якщо пролягатиме в фарватері правди), а тому *правда* – **міцна ціннісна опора й критерій морального вибору особистості / групи / суспільства**, у той час як релятивна «*своя правда*» виправдовує практично будь-які дії й наміри. І це ми спостерігаємо в дійсності.

Цілі народи живуть за «*своєю правдою*». Приклад – Російська Федерація, народ якої значною мірою вірить у «правду Путіна» [20]. Оскільки «правда Путіна» – це та сама узурпована ще радянською ідеологією правда тоталітарного режиму, але видозмінена й замаскована під «демократію» і «особливу місію» РФ у всесвітньому

масштабі. Це – правда віртуальна, що формується в розумі людей посередництвом мас-медіа й соціальних мереж, і насправді є різновидом «своїї правди», а в багатьох аспектах – відвертою брехнею, що має на меті маніпулятивні цілі. Фактично у нинішньому інформаційному просторі ми спостерігаємо не переважання *правди* (і тим більше – не пошук абсолютних її смислів), а жорстку і часом досить цинічну, битву «своїх правд». Про різновиди «своїх правд» та їхнє протистояння в інформаційних війнах описано нами в попередніх публікаціях².

Порівнявши природу, ознаки, властивості правди і «своїї правди», головні характеристики ми відобразили в таблиці:

<i>Правда</i>	<i>«Своя правда»</i>
Трансцендентна, метафізична природа	Іманентна, егоцентрична природа
Абсолютна	Релятивна
Конструктивна	Деструктивна
Багатовимірна, багатоконпонентна, цілісна, непорушна сутність (ознаки, властивості, принципи дії), що є твердою ціннісною основою	Поліваріантна (кожного разу – «своя»), змінна сутність, основою якої є «свої» (егоцентричні) бачення, сприйняття, цінності
Пріоритет – всезагальний (суспільний) інтерес	Пріоритет – індивідуальні / групові інтереси
Результат – мир, стабільність, гармонія, розвиток, суспільне добро	Результат – конфлікт інтересів, нестабільність, дисгармонія, деструкція, суспільне зло
Справжня свобода (залежність тільки від правди)	Несвобода, залежність від свого его та його маніпуляцій
Істинні смисли понять, речей, явищ	Спотворені смисли, підміна понять, фальшування сутності понять, речей, явищ
Використовує нейтральні та позитивні конотації та мовно-стильові конструкти	Використовує негативні конотації, мовно-стильові конструкти, вдається до застосування низькопробної лексики, патогенного текстотворення
Викриває фальш, замасковану неправду, виводить на світло – просвітлює	Маскує неправду під правду, фальшує й спотворює правду, заводить у пільму
Продукує стабільні психоемоційні стани, що сприяють критичному осмисленню дійсності через призму суспільних інтересів	Обмежує здатність критично мислити «своїм» баченням, розумінням, сприйняттям та інтересом, викликає нестабільні психоемоційні стани
Сприяє духовному, моральному і фізичному розвитку особистості, здійснює позитивний вплив на спосіб життя і світогляд людської спільноти, нації	Сприяє моральній і психічній деградації особистості, здійснює негативний вплив на спосіб життя і світогляд людської спільноти, нації

Тенденції до стрімкого зростання «своїх правд» та «розпаду правди» набирають темпів, а їхній руйнівний вплив дедалі більше загрожуватиме суспільному

² Петренко С. Правда, її різновиди та сутність в інформаційних війнах / Інформаційний простір. Українські реалії: проблеми військової журналістики та освіти : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 27 грудня 2017 р. – Київ, ДП «Експрес-Об'ява», 2018. – С. 129-135.

розвитку, якщо людство, і передусім – журналістика, журналісти як професійні соціальні комуніканти, не повернуться обличчям до пошуку й пізнання абсолютних смислів *правди* і не вибудують своє життя на її цінностях. Як показало проведене нами дослідження еволюції поняття *правда* в історично-соціальнокомунікаційному контексті (від пражурналістики – до постжурналістики)³, з розвитком капіталістичних відносин, становленням політико-правових систем, освіти, науки тощо поняття *правда* зазнавало поступових трансформацій: від близьких до абсолютних значень – до видозмінених сприйняттям та інтерпретаціями «*своїх правд*». Цей процес набув прискореного зростання в умовах науково-технічного прогресу, узурпації *правди* панівною ідеологією і особливо стрімкого – в нинішню цифрову, інформаційну еру, коли політичні й бізнесові чинники стали надто впливовими, а суспільний інтерес до *правди* слабо вираженим і розмитим.

І ще один висновок: пізнання й усвідомлення сутнісних ознак, властивостей і характеристик метафізичної *правди* дає мудрість розрізнати *правду* від її опозицій, робити моральний особистісний і професійний вибір, силу протистояти брехні та безкомпромісно відстоювати *правду*. Прикладом може слугувати життя, позиція й творчість Євгена Сверстюка, ціннісним фундаментом особистості якого була пізнана ним метафізична *правда* – *правда Божя*, що керувала його життєвим і професійним вибором і потужно реалізувалася в позиції публіциста [21].

Змінюються ідеологічні системи, видозмінюються релятивні «*свої правди*», а *правда*, що має метафізичний денотат, залишається цілісною, непорушною, справедливою. Порушним все більше і більше стає світ, що обрав шлях деструктивного релятивізму і посередництвом сучасних мас-медіа (в яких нині розчиняється професійна журналістика) відстоює власні інтереси, творить і захищає «*свої правди*». Тож сьогодні перед журналістикою стоїть виклик: чи стане журналістика під захист *Правди* чи, тиражуючи «*свої правди*», розчиниться у хаосі релятивної постжурналістики? Адже саме до журналістів, кому доручена соціальновідповідальна місія – *правдиво* інформувати й служити суспільству *правдою* – можна звернути біблійні слова: «Уважай на самого себе та на науку [правди – С.П.], тримайся цього. Бо чинячи так, ти спасеш і самого себе, і тих, хто тебе слухає!» [19: 1319]. «Бо це добре й приємне Спасителєві нашому Богові, що хоче, щоб усі люди спаслися, і прийшли до пізнання *правди*» [19: 1317]. «Силкуйся поставити себе перед Богом гідним, працівником бездоганим, що вірно навчає науки *правди*. Стережися ж базікань марних, бо вони ще більше провадять до безбожності, а їхнє слово, як рак, буде ширитися» [19: 1322].

«Наше суспільство переживає стан кризи *правди*. І не тільки українське – світова спільнота так само. У добу постмодернізму будь-яка константа може бути оголошена релятивною, ба й спростованою. Чи змирилося з цим людство? Чи погодилося жити в ситуації, коли бракує однозначних моральних засад, можливості сприймати інформаційні повідомлення як *правду*, мати сталі уявлення про історичні факти?» [12: 121]

³ Результати цієї розвідки опубліковані в статті: Петренко С. І. Еволюція *правди*: від пражурналістики – до постжурналістики / Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 жовтня 2018 р.) [наук. ред. В. М. Каленич]. – Вінниця, 2018. – С. 76-84.

Перспективи подальших досліджень. Проблема пошуку й розуміння справжніх смислів *правди* та їхнього застосування в СКД є соціальноспрямованою і вимагає комплексних, системних наукових досліджень. Зокрема, визначення й описання критеріїв пошуку, ідентифікації *правди* в практиці журналістської діяльності; дослідження механізму соціальної дії *правди* у соціальнокомунікаційній взаємодії, а також дослідження *правди* як цінності та визначення її місця й ролі у системі професійних стандартів, професійній етиці, системі ціннісних орієнтацій особистості журналіста й журналістики в цілому. Результати досліджень матимуть практичне значення у системі журналістської освіти та практичній журналістиці.

REFERENCES

1. Різун В. В. Ідея журналістської освіти в контексті дискурсу про університет. / Університети Володимира Різуну: слово на пошану з нагоди 60-річчя та праці ювіляра / упоряд.: Ю. В. Бондар, В. М. Корнеєв. Одеса: Астропринт, 2017. 384 с.
2. Михайлин І. Л. Чи є публіцистика журналістикою? / Ігор Михайлин. // Універсум. 2015. № 5-6. С. 27-29.
3. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Георгій Почепцов. Вид. 3-тє, доповн. та переробл. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 504 с.
4. Маринович М. Ми впритул наблизилися до Армагеддона... / Мирослав Маринович, «Obozrevatel.ua». 2018 // Електронний ресурс. Режим доступу: www.obozrevatel.com/ukr/society/mi-vpritul-nablizilisya-do-armaedдона.htm
5. Чабаненко М. В. Постжурналістика : до питання розкриття сутності поняття / М. В. Чабаненко // Світ соціальних комунікацій : наук. журн. [за ред. О. М. Холода]. Т. 5. К. : КиМУ, ДонНУ, 2012. с. 136–140. // Електронний ресурс. Режим доступу: http://mv.zp.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=31:postzhurnalistyka-do-pytannia-rozkryttia-sutnosti-poniattia&catid=14&Itemid=219
6. Почепцов Г. Фейки и потеря правды. / Георгий Почепцов. «Media Sapiens». 2018 // Электронный ресурс. Режим доступа: https://ms.detector.media/trends/1411978127/feyki_i_poterya_pravdy/
7. Kavanagh J., Rich M. Truth Decay. A Threat to Policymaking and Democracy. / Jennifer Kavanagh, Michael D. Rich. «RAND Corporation». 2018 // https://www.rand.org/pubs/research_briefs/RB10002.html
8. Countering Truth Decay. A RAND Initiative to Restore the Role of Facts and Analysis in Public Life / «RAND Corporation». 2018 // <https://www.rand.org/research/projects/truth-decay.html>
9. Pung H. The Danger of Truth Decay Across Europe. / Pung Hans. «RAND Corporation». 2018 // <https://www.rand.org/blog/2018/03/the-danger-of-truth-decay-across-europe.html>
10. Fletcher R., Cornia A., Graves L., Nielsen R. Measuring the reach of «fake news» and online disinformation in Europe / Richard Fletcher, Alessio Cornia, Lucas Graves, Rasmus Kleis Nielsen. Reuters Institute, University of Oxford. 2018 // <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2018-02/Measuring%20the%20reach%20of%20fake%20news%20and%20online%20distribution%20in%20Europe%20CORRECT%20FLAG.pdf>

11. Брехня-2018. Як кандидати в президенти та лідери партій брехали та маніпулювали у передвиборчий рік. Рейтинг VoxCheck / «VOX Ukraine». 2019. // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://voxukraine.org/longreads/lie-2018/index.html>
12. Михайлин І. Л. Природа факту в площині журналістики. / Ігор Михайлин. Збірник Харківського історико-філологічного товариства / Харківський національний педагогічний університет; Харківське історико-філологічне товариство. Харків, 2011. Т. 14. С. 121-138.
13. Михайлин І. Л. Журналістика як всесвіт : вибрані медіадослідження / І. Л. Михайлин. Х. : Прапор, 2008. 512 с.
14. Лизанчук В. В. Інформаційна безпека України: теорія і практика : підручник / Василь Лизанчук. Львів : ЛНУ імена Івана Франка, 2017. 728 с.
15. Лось Й. Д. Журналістика перед новим викликом / Й. Лось // Львів: Вісник Львівського університету, серія: Журналістика. 2004. Вип. 25. С. 18-43.
16. Лильо Т. Я. Світоглядна журналістика : Навчальний посібник. / Тарас Лильо. Львів: ПАІС, 2010. 152 с.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
18. Словник української мови: в 11 томах. К.: Наукова думка, 1976. Т. 7. С. 497-499.
19. Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / Переклад І. Огієнка. К.: УБТ, 2010. 1376 с.
20. ВЦИОМ: рейтинг довіри Путину снизился до 33 процентов / «Радио Свобода». 2019. // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.svoboda.org/a/29718286.html>
21. Сверстюк Є. Правда полинова. / Євген Сверстюк. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 304 с.

TRUTH AND «OWN-TRUTH» AS POSTMODERNITY AGE CHALLENGES OF JOURNALISM

Svitlana Petrenko

Institute of Journalism Taras Shevchenko National University of Kyiv

Yurii Illienka str., 36/1, 04119, Kyiv, Ukraine

e-mail: s.petrenko102@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9596-5531>

The article discusses the current problem of truth decadence and threatening tendency of «own-truth» creations in the modern information space as well as gives the analysis of the latest Ukrainian and world researches on this topic and the main results from a number of author's studies on truth search and truth's nature clarification. The conclusions of the study on the absolute meaning of truth in the socio-axiological context of the Bible, accomplished by the methods of comparative, conceptual, discursive analysis and generalization, are provided. There are defined the essential features, conceptual characteristics and meaning components of the truth concept in the biblical discourse; the methods of deduction and synthesis established the connections between them and realized the cognition of the subject as a whole. It is confirmed that the truth is a holistic, monolithic, immutable, multicomponent and multidimensional transcendental phenomenon that has a metaphysical nature. It is detected that the essential core of the truth is veracity, inextricably connected with the absolute Law. This immutable unity «Truth (Verum) – Law» reveals the essence and regulates the absolute effect of fundamental moral principles, causal and consequential patterns and the mechanisms of interpersonal and social interaction, aimed at public good. The truth is socially oriented phenomenon. In the study process, the egocentric nature of «own-truth» and its types was revealed as well as the essence and social consequences. The article shows the nature of the truth antagonism (absolute values) and «own-truth» (the relative values). The causal and consequential patterns of the truth and «own-truth» action are described in social communication interaction. The comparative table of the truth and «own-truth» characteristics is given. The author concludes that cognition and awareness of essential features, qualities and metaphysical truth characteristics, above all, journalists as professional social communicators, allows the subjects of social communication interaction to distinguish the truth from its opposition, to make socially oriented moral assessments and professional choice, to confront the falseness and manipulations as well as to disseminate the truth among the society.

Key words: truth; own-truth; journalism; social communications; post-journalism; social communication interaction; the Bible; truth decay.